

Sympóziu: Žena v Cirkvi dnes v duchu Márie Wardovej

Dôstojnosť ženy a jej poslanie v učení Jána Pavla II.

ThLic. Marek Iskra

Mária Wardová, žena, ktorá sa snažila o život rehoľníčky žijúcej apoštolsky vo svete. Jej život a poslanie akiste mnohí z Vás poznáte oveľa lepšie ako ja. Pracovala pre Cirkev a venovala sa výchove a vzdelávaniu anglických dievčat. Ako aktualizovať túto jej charizmu? Ako hľadiť na ženu a k čomu usmerniť výchovu dievčat v súčasnej dobe? To sú základné otázky tohto sympózia.

Mojou snahou je načrtnúť Vám jeden z konceptov, ktorým vnímal ženu boží služobník Ján Pavol II. Téma dôstojnosti ženy a jej poslania, bola totiž jednou zo základných tém, ku ktorým sa Ján Pavol II. vracal významnou mierou vo viacerých svojich príhovoroch. Znovu a znovu je predstavená v rôznych prejavoch, posolstvách, homíliách avšak predovšetkým na generálnych audienciách počas prvých rokov jeho pontifikátu. Syntézu myšlienok Sv. Otca Jána Pavla II. v pohľade na ženu potom nachádzame v apoštolskom liste *Mulieris dignitatem*. Vo svojej dobe je však vložený do kontextu spomínaných generálnych audiencií¹. Bez katechéz o ľudskej láske, ktoré neskôr dostali názov *Teológia tela*, nám totiž list *Mulieris dignitatem* nemôže vyjaviť svoje bohatstvo.²

Preto moja modifikovaná otázka z úvodu znie: Ako objaviť bohatstvo poslania listu *Mulieris dignitatem* a ako ho aktualizovať? Ako sa k nemu priblížiť a ako ho potom sprostredkovať dnešným dievčatám a ženám ale i mužom? V prvej časti by sme sa spoločne zamysleli nad metodickými predpokladmi objavenia poslania listu *Mulieris dignitatem*.

1. Metodický predpoklad reflexie

Interpretačný kľúč na pochopenie tej metodiky, ktorá Jánovi Pavlovi II. umožnila napísať *Teológiu tela* (a následne aj *Mulieris dignitatem*), sa nachádza v poéme *Rímsky triptych*. Tu nám v celej svojej šírke ponúka svoju úchvatnú meditáciu: *Až keď vnímame začiatok a koniec všetkého, späť medzi zostupom a výstupom, medzi prameňom, cestou a cieľom,*³ *až vtedy sa človeku stáva poznateľný Boh, ktorý sa nám daruje. On sám je pritom prameň, cesta i cieľ.*

Čo znamená byť človekom? *Je to schopnosť darovať sa v láske, pretože to nás robí podobnými Bohu.* Láska, ktorá sa daruje, to je pôvodné tajomstvo Boha. Keď milujeme, začíname chápať seba i tajomstvo stvorenia: „*Muža a ženu ich stvoril*“ (Gn 1, 27) ... *Samo*

¹ *Katechézy o ľudskej láske*: 130 katechéz od septembra 1979 do decembra 1984.

² Por.: Scola A.: *Il Mistero Nuziale 1. Uomo-Donna*, Lateran University Press, Roma, 2005, s. 14.

³ Tri básne Rímskeho triptychu: 1. *Prameň* 2. *Na prahu sixtínskej kaplnky* 3. *Vrch v krajine Moria*.
Por.: Ján Pavol II.: *Rímsky triptych*, Dobrá kniha, Trnava 2003.

*bytie poznávam ako znak odvekej Lásky - Prasviatosť... Vzali na seba – podľa ľudskej miery – to vzájomné obdarúvanie sa, ktoré je v Ňom.*⁴

Svätý Otec nám teda ukazuje metodický predpoklad pre našu reflexiu: len ak sa oprieme o antropologické a teologické základy, môžeme uchopiť hĺbku dôstojnosti a poslania človeka v ktorejkoľvek dobe. O človeku a jeho tele vieme totiž povedať veľa a to z rozličných hľadísk. Stále však zostáva napriek našim snahám veľa toho, čo by sme ešte chceli poznať, pochopiť, porozumieť či zakúsiť. Cesta, po ktorej kráčame, sa stáva zrozumiteľná, keď vidíme začiatok a koniec spolu. Až keď vnímame začiatok a koniec všetkého, až vtedy človek začne rozumieť.

Ako však vnímať to, čo je človeku neviditeľné? Ved' začiatok i koniec nie sú našej racionalite dostupné! Kľúčové slovo, od ktorého sa preto Ján Pavol odráža, je sloveso „vidieť“ a následné podstatné meno *vízia* či *epifánia*. Neviditeľné sa stáva zjavným vo vízii a človek „vidí“ vtedy, keď miluje. Láska je to svetlo, ktoré dáva človeku schopnosť vidieť. Boh - Láska videl, že to, čo stvoril, bolo dobré (Gn 1). Videl, lebo miloval. Ale čo videl Boh, keď vo svojej láske tvoril človeka? Na čo hľadel a na čo myslel, keď ho stvoril ako muža a ženu? Videl svojho Syna. Večné Slovo Otca, ktoré sa v plnosti času stalo telom, je prameňom Jeho a cieľom našej vízie. V Ňom je každý človek povolaný znovunadobudnúť túto víziu nanovo. Chodník, ktorý vedie k prameňu vízie je chodník, na ktorom sa máme stať vidiaci, na ktorom sa máme naučiť vidieť a to videním odlišným od nášho. *Naučiť sa vidieť od Boha.*⁵

Na počiatku existencie každého človeka tak nie je zhoda náhod, ale precízna voľba Boha, ktorý kvôli láske tvorí. Povoláva k bytiu každého muža a ženu, vtláča do ich bytia *povolanie k láske v živote spoločenstva osôb*. Zisťujeme, že potrebujeme *epifániu*: „Boh stvoril človeka na svoj obraz a podobu. Tým, že ho z lásky povolal k životu, zároveň ho aj určil pre lásku.“⁶

Ved' už samotné ľudské telo je viac, ako by sme si mohli myslieť na prvý pohľad. Hovorí k nám svojím vlastným jazykom. Obsahuje isté posolstvo, ktoré sa musíme naučiť čítať. Hľadiet iba na funkcie, ktoré vykonáva muž či žena, je nedostatočné a hľadať jeho poslanie a realizáciu iba ako reakciu na danú historickú a kultúrnu situáciu je zbytočné. Nie sme výsledkom zhody okolností danej epochy dejín. Sme stvorení, aby sme sa *naučili milovať, žiť lásku*, a to v rámci konkrétneho *spoločenstva osôb*.

Tu ukončíme úvahu o metodických predpokladoch pochopenia listu *Mulieris Dignitatem*. Ján Pavol II. nám postupne ukazuje, prečo sa spoznávame iba v Bohu, ktorý je láska a taktiež podotýka, že žena je bytostnejšie odkázaná na toto poznanie. Čítame: „Žena

⁴ Por.: Ján Pavol II.: *Rímsky triptych*, Dobrá kniha, Trnava 2003, s. 22.

Ján Pavol II. v Rímskom triptychu vyznáva, že sa učí vidieť stojac na prahu Sixtínskej kaplnky: „V nej Michelangelo stvárnil Knihu Pôvodu – Genesis ... a vo viditeľnej dráme Súdu stvárnil Koniec taký neviditeľný, ako aj počiatok ... Nie však slovom, ale bohatstvom farieb ... Vchádzame, aby sme vnímali od času idúc k žasu ... to, čo videl Ten, ktorý nás tvoril ... On „videl“, a teda Kniha čakala na obraz... Čakala na svojho Michelangela. ... Boh „videl, že všetko bolo dobré“. S. 15 – 23.

⁵ Card. Ratzinger J.: *Presentazione del „Trittico Romano“ nuovo libro di poesie di Giovanni Paolo II*, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/books/documents/hf_jp-ii_books_20030306_presentation-trittico-romano_it.html (30. 1. 2009)

⁶ Ján Pavol II.: *Exhortácia Familiaris Consortio*, SSV, Trnava 1993, s. 25. (FC 11)

*nemôže nájsť samu seba inak, iba ak bude obdarovávať láskou iných. Žena bola od "počiatku" - tak ako muž - stvorená Bohom a ním "postavená" práve do tohto poriadku lásky.*⁷

Preto práve tento argument ešte rozviníme v nasledujúcich úvahách, hľadajúc súčasne odpoveď na našu druhú otázku: Ako sa priblížiť a ako sprostredkovať dnešným dievčatám a ženám základné poslanie človeka: *naučiť sa milovať a žiť lásku*? Pevne pritom verím, že práve toto bola otázka, ktorú Maria Wardová nosila vo svojom srdci.

2. Povolanie k láske a skúsenosť lásky

Človek na začiatku nového tisícročia je citovým subjektom, ktorý stratil životný horizont svojich citov, a preto sa stáva otrokom svojich desivých vášní: konzumovať skúsenosti, opakujúc ich za každú cenu. Redukcia lásky na cit spôsobila ústup lásky iba do intimity, kde je hodnota lásky vyjadrená podľa miery vlastného citového uspokojenia.

Nebolo by v takejto situácii ľahšie opustiť chodníček *lásky a citu* a nájsť iné kategórie, ktorými ponúknuť človeku cestičku k poznaniu vlastnej dôstojnosti a poslanca? Rozhodne nie! Už sme citovali Jána Pavla, keď uvádza: „*Boh stvoril človeka na svoj obraz a podobu. Tým, že ho z lásky povolal k životu, zároveň ho aj určil pre lásku.*“⁸ Inými slovami: „*Láska je ontologickou a etickou požiadavkou osoby.*“⁹ ... A dodajme, že ženy zvlášť. Nie je správne prestať hovoriť o láske, aj keď sa vystavujeme riziku, že budeme zle pochopení a že nás naši súčasníci budú rozumieť iba po svojom.

Skúsenosť lásky odkrýva človeku veľkú pravdu, ktorá sa v nej samej skrýva. Nesie sama v sebe náboj pravdy a je svedectvom o Pravde, ktorú je potrebné pochopiť, ktorú je potrebné poznať, ktorú je potrebné vysvetliť a objasniť. Vo vnútri jej samej sa totiž skrýva pravda, ktorá je oveľa väčšia ako potešenie, obdiv alebo záľuba, ktoré ona sama plodí. Skúsenosť ľudskej lásky je totiž obdarená večnou Pravdou.

Ján Pavol II. vo svojich katechézach o ľudskej láske tvrdí, že existuje vnútorná jednota medzi zjavením, ktorým sa Boh dáva poznať človeku a zjavením, ktoré sa otvára v hlbokkej pravde skúsenosti ľudskej lásky.¹⁰ Novosť, ktorú skúsenosť ľudskej lásky v sebe nesie, je okúzľujúca tým, že je obdarená prísľubom niečoho dobrého, čo je možné dosiahnuť. Dobrého, pre čo sa oplatí zápasiť, dobrého, pre čo sa oplatí žiť a namáhať. Vskutku, láska medzi mužom a ženou angažuje celého človeka, celé jeho snaženie. Avšak v slobode každého ľudského skutku, či sme si toho vedomí alebo nie, je vždy prítomnosť Boha. Tak človek v skúsenosti lásky objaví, že v hre nie je len jeho vzťah s druhou osobou, ale prostredníctvom bohatstva významu ľudského tela aj Dar oveľa väčší.

Ján Pavol II. mal teda veľmi dynamické poňatie ľudskej osoby, pretože človek sa môže stať niekým väčším od toho, akým je teraz. Avšak na to, aby človek mohol rásť, musí darovať samého seba, pretože *prostredníctvom osobného sebadarovania sa človek stáva osobou. Schopnosť darovať sa v láske nás robí podobnými Bohu.*

⁷ Ján Pavol II.: *Mulieris dignitatem*, <http://www.kbs.sk/?cid=1117279258>, b. 30.

⁸ Ján Pavol II.: *Exhortácia Familiaris Consortio*, SSV, Trnava 1993, s. 25. (FC 11)

⁹ Ján Pavol II.: *Mulieris dignitatem* <http://www.kbs.sk/?cid=1117279258>, b. 29.

¹⁰ Por.: Ján Pavol II. *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, s. 457 – 481. (C. – CV.)

„Dôstojnosť ženy“, ako potom uvádza v našom dokumente *Mulieris dignitatem*, „sa úzko spája s láskou, ktorú prijíma vzhľadom na samu ženskosť, ako aj s láskou, ktorú ona opätuje.“¹¹ ... „Nie je možné dať plnú a adekvátnu odpoveď na otázku o dôstojnosti ženy a o jej povolanií bez odvolania sa na tento poriadok a na tento primát.“¹²

Sv. Augustín hovorí, že *dôstojnosť ženy sa meria poriadkom lásky, ktorý je v podstate poriadkom spravodlivosti a lásky.*¹³ Osobná identita človeka, jeho dôstojnosť prechádzajú cez schopnosť milovať - u ženy zvlášť: „V tomto zmysle predovšetkým naše časy očakávajú objavenie sa tohto "génia" ženy!“¹⁴ zakončuje svoje úvahy o poslaní ženy Svätý Otec.

„Láska je povolaná k tomu, aby sa stala našou nádejou!“, hovorí Benedikt XVI. vo svojej druhej encyklike: „Koho sa dotkne láska, začína tušiť, čo vlastne znamená „život“.“¹⁵

4. Poriadok ľudskej lásky a schopnosť učiť sa milovať ako výzva

Keď sme teraz pochopili, čo je cieľom ľudskeho života a ako sa tento cieľ objavuje v živote človeka prostredníctvom skúsenosti lásky, a to obzvlášť v ženskej individualite, urobme ďalší krok. Musíme totiž pochopiť, že nie je vôbec jednoduché žiť lásku – teda milovať.

Je potrebné vedieť pomáhať zvlášť mladým pochopiť celú plnosť skúsenosti ich lásky, pretože ich skúsenosť s láskou je veľmi často zredukovaná len na jeden aspekt. A predsa mladí chcú skutočnú lásku – tak chlapci ako aj dievčatá. Pre pochopenie skutočnej lásky však potrebujú pomoc. Som presvedčený, že aktualizovanie charizmy aj Vašej zakladateľky spočíva v prvom rade v schopnosti pomôcť dievčatám dnešnej doby interpretovať, vysvetliť a správne pochopiť skúsenosť ich lásky. Tu sa skrýva skutočná výzva pre pedagógov! Ján Pavol II., ako sa zdá, túto výzvu pochopil a zobral si ju k srdcu počas celej svojej pastoračnej služby. Vo svojich rozhovoroch s Vittorinom Messorim uvádza: „Mladých ľudí na manželstvo treba pripravovať, láske ich treba učiť. Láska nie je čosi, čo sa dá naučiť, a predsa nie je nič dôležitejšie, ako sa jej učiť! Už ako mladý kňaz som sa naučil milovať ľudskú lásku. Toto je jedna zo základných tém, na ktorú som sústredil svoje kňazstvo, svoju službu na kazateľnici, v spovednici a tiež cez písané slovo.“¹⁶

¹¹ Ján Pavol II.: *Mulieris dignitatem* <http://www.kbs.sk/?cid=1117279258>, b. 30.

¹² Ján Pavol II.: *Mulieris dignitatem* <http://www.kbs.sk/?cid=1117279258>, b. 29.

¹³ Por.: sv. Augustín, *De Trinitate*, L. VIII, VII, 10- X, 14; CCL 50, 284-291.

¹⁴ Ján Pavol II.: *Mulieris dignitatem* <http://www.kbs.sk/?cid=1117279258>, b. 30.

¹⁵ Benedikt XVI.: *Spe Salvi*, SSV, Trnava 2008, s. 35. (b. 27).

¹⁶ Ján Pavol II.: *Prekročiť prah nádeje*, Nové mesto, Bratislava 1995, s. 120.

Rozšírený citát: „Povolanie k láske je prirodzeným prvkom, cez ktorý sa s mladými dá nadviazať veľmi úzky kontakt. Ako kňaz som na to veľmi skoro prišiel. Akoby ma čosi vnútorne pobádalo ísť týmto smerom. Mladých ľudí na manželstvo treba pripravovať, láske ich treba učiť. Láska nie je čosi, čo sa dá naučiť, a predsa nie je nič dôležitejšie, ako sa jej učiť! Už ako mladý kňaz som sa naučil milovať ľudskú lásku. Toto je jedna zo základných tém, na ktorú som sústredil svoje kňazstvo, svoju službu na kazateľnici, v spovednici a tiež cez písané slovo. Ak sa miluje ľudská láska, rodí sa aj živá potreba nasadiť všetky sily v prospech „krásnej lásky“. Keďže láska je krásna, mladí ľudia v láske hľadajú v podstate krásu, chcú, aby ich láska bola pekná. Aj keď podľahnú slabosti a sledujú vzory, ktoré je možné označiť za „pohoršenie súčasného sveta“ (a bohužiaľ, sú to veľmi rozšírené vzory), v hĺbke srdca presia len túžia po peknej a čistej láske. To platí pre chlapcov, ako aj pre dievčatá. V skutočnosti vedia, že takúto lásku im nemôže dať nikto, iba Boh. A preto sú ochotní nasledovať Krista bez toho, že by brali do úvahy obeť, ktoré s tým môžu byť spojené.“

Láska je skutkom osoby a osoba má v sebe veľa rozmerov – rozmer telesný, citový, duchovný a aj rozmer Božej milosti. Všetky tieto rozmery nie sú usporiadané alebo integrované v prirodzenosti človeka. Preto láska je *povolaná k tomu, aby postupne dozrievala. Láska dozrieva integrujúc sa*. Láska iba postupne integruje všetky popudy, ktoré sú typické pre lásku a postupne sa stáva láskou personálnou. Nejedná sa o potlačenie, nejedná sa o ignorovanie popudov. Jedná sa o ich integrovanie do lásky osoby k osobe. *Pripravenosť integrovať jednotlivé rozmery ľudskej lásky - telesnej, citovej, duchovnej do lásky personálnej je cnosť*. Čnostná láska je láska excelentná, krásna! Vďaka tejto dokonalosti sa sloboda stáva schopnou v múdrosti voliť správne konanie, a to v dokonalej kreativite, novými formami a autentickou láskou aj v meniacich sa vzťahoch a okolnostiach.¹⁷

Aj keď sú tieto úvahy trochu náročné, obsahujú svoju dôležitosť pre konkrétneho človeka. Taktiež musíme povedať, že kultúra, ktorá neakceptuje zjavenie Trojičného Boha sa ocitne neschopná myslieť pozitívne o žene a aj o sexuálnej odlišnosti. Tak sa zabráni pokojnému prijatiu osobnej identity v odlišnosti muža a ženy. Antropologický základ *dvojitej jednoty človeka ako muža a ženy* pre objasnenie dôstojnosti človeka a jeho povolanie k životu v láske je pritom rozhodujúci!¹⁸

„Človek jestvuje iba ako muž a žena. Len ak vychádzame z týchto predpokladov, ktoré umožňujú poznať hĺbku dôstojnosti a povolania ženy, môžeme hovoriť o jej účinnej prítomnosti v Cirkvi a v spoločnosti,“¹⁹ dodáva Svätý Otec.

5. Záver

Záverom by som rád ešte raz nechal zaznieť úryvok z listu Jána Pavla II., v ktorom sa zamýšľa nad dôstojnosťou ženy a poriadkom lásky: „Na základe odvekého Božieho plánu je to žena, v ktorej nachádza pôdu prvé zakorenenie poriadku lásky v stvorenom svete osôb. Poriadok lásky patrí do vnútorného života samého Boha, do života trinitárneho. Vo vnútornom Božom živote je Duch Svätý osobnou hypostázou lásky. Prostredníctvom Ducha, nestvoreného Daru, sa láska stáva darom pre osoby stvorené. Táto láska, ktorá je z Boha, sa udeľuje stvoreniam: "Božia láska je rozliata v našich srdciach skrze Ducha Svätého, ktorého sme dostali" (*Rim 5, 5*). Povolanie ženy k životu vedľa muža ("jemu zodpovedajúca pomocníčka" *Gn 2,18*) v "jednote dvoch" poskytuje vo viditeľnom svete stvorení zvláštne podmienky pre to, aby "bola Božia láska rozliata v srdciach" bytostí stvorených na jeho obraz.“²⁰

Adekvátne antropológia potrebuje teológiu. Človek sa stáva sám sebe pochopiteľným iba v tajomstve Lásky a súčasne láska je najplnšou realizáciou možností, ktoré sú v človeku. Žena a naša otázka o jej dôstojnosti a poslaní v Cirkvi dnes je nepochopiteľná bez odvolania sa na tento primát. Zvlášť ona je povolaná najplnšie aktualizovať láskou svoju vlastnú potenciálnosť. V skúsenosti lásky nachádza plnosť svojho jestvovania, objektívnej existencie i realizáciu svojho poslania. Láska je takým konaním, takým skutkom, ktorý najplnšie rozvíja jestvovanie osoby.²¹

¹⁷ Por.: Noriega J.: *Il destino dell'eros*, EDB, Bologna 2006, s. 184 – 187.

¹⁸ Scola A.: *Il Mistero Nuziale 1. Uomo-Donna*, Lateran University Press, Roma, 2005, s. 22.

¹⁹ Ján Pavol II.: *Mulieris dignitatem* <http://www.kbs.sk/?cid=1117279258>, b. 1.

²⁰ Ján Pavol II.: *Mulieris dignitatem* <http://www.kbs.sk/?cid=1117279258>, b. 29.

²¹ Por.: Ján Pavol II.: *Láska a zodpovednosť* Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava 2003, s. 61 - 68.

6. Resumé

Cieľom príspevku o dôstojnosti a poslaní ženy v učení Jána Pavla II. je objaviť myšlienkové bohatstvo v jeho katechézach o ľudskej láske - *Teológia tela* a v exhortácii *Mulieris dignitatem* a aktualizovať ho vzhľadom na súčasnú situáciu ženy v Cirkvi. Metodickým predpokladom objavenia posolstva tohto listu je poéma *Rímsky triptych*, v ktorej sa ako základná vlastnosť človeka stvoreného na Boží obraz opisuje jeho schopnosť darovať sa v láske. Svoj začiatok a cieľ vníma človek vtedy, keď znovunadobúda prvotnú víziu, keď sa *stáva vidiacim* a vidí vtedy, keď miluje v rámci konkrétneho spoločenstva osôb. Žena potrebuje ešte bytostnejšie spoznať seba samu tým, že obdarováva láskou iných. Preto je dôležité sprostredkovať dnešným ženám základné poslanie človeka: naučiť sa milovať. Hoci v súčasnej dobe zameranej na pôžitky a vášne riskujeme nepochopenie hovorením o láske a cíte, je potrebné objasňovať túto večnú Pravdu, pretože prostredníctvom sebadarovania v láske sa muž a žena realizujú ako osoby podobné Bohu. Osobná identita a dôstojnosť ženy prechádzajú teda cez jej schopnosť milovať, a hoci Láska nie je čosi, čo sa dá naučiť, predsa nie je nič dôležitejšie, ako sa jej učiť! Skutočnou výzvou pre pedagógov je teda pomôcť dievčatám dnešnej doby správne pochopiť skúsenosť ich lásky. Láska je totiž povolaná k tomu, aby dozrievala, aby sa integráciou jej telesného, citového i duchovného rozmeru stala čnosťou t. j. krásnou láskou. Len odvolaním sa na primát Lásky je možné objaviť plnú realizáciu poslania ženy v Cirkvi.

Das Resümee

Ziel dieses Beitrags über die Würde und Berufung der Frau in der Lehre von Johannes Paul II. ist, das Gedankengut in seinen Katechesen über menschlicher Liebe - *Theologie des Leibes* und in der Exhortation *Mulieris dignitatem* zu entdecken und es hinsichtlich der heutigen Situation der Frau in der Kirche zu aktualisieren. Methodische Voraussetzung für Entdeckung der Botschaft dieses Schreibens ist das Poem *Römisches Triptychon*, in der als Grundeigenschaft des zum Ebenbild Gottes erschaffenen Menschen seine Fähigkeit, sich in der Liebe zu schenken, dargestellt wird. Sein Anfang und Ende nimmt der Mensch nur dann wahr, wenn er sieht und er sieht dann, wenn er in einer konkreten Personengemeinschaft liebt. Die Frau braucht noch wesenhafter sich selbst dadurch zu erkennen, dass sie die Anderen mit Liebe beschenkt. Deshalb ist es wichtig, heutigen Frauen die Grundberufung des Menschen zu vermitteln: lernen zu lieben. Obwohl man in heutigen, auf Genüsse und Süchte gerichteten Zeit, mit Reden von Liebe und Gefühl Unverständnis riskiert, ist es nötig, diese ewige Wahrheit auszulegen, weil sich Mann und Frau durch ihre Selbstversenkung in der Liebe als Gott ähnliche Personen realisieren. Persönliche Identität und Würde der Frau ziehen sich also durch ihre Fähigkeit zu lieben hin, und obwohl Liebe nicht Etwas ist, was man lernen kann, ist es nichts wichtiger, als das lernen! Eine wirkliche Aufforderung für Pädagogen ist also heutigen Mädchen ihre Erfahrung von Liebe richtig verstehen zu helfen. Liebe ist nämlich zum Reifen berufen, um durch die Integration ihrer körperlichen, seelischen und geistlichen Dimension eine tugendhafte, schöne Liebe zu werden. Nur wenn man sich auf den Primat der Liebe beruft, kann man eine volle Realisierung von Berufung der Frau in der Kirche entdecken.